

Halv- og heldokumentarisk

1945—50 af Bent Petersen

Fra nytår 1945 og til tyskernes kapitulation den 5. maj blev der udsendt fire danske film. Bortset fra „Affæren Birte“ var det meget magert kvalitetsmæssigt, men de sidste måneder af krigen var også kun en slags ventetid. Ingen vidste, hvordan fremtiden ville blive, og hvis nederlaget fulgte hurtigt, så måtte man regne med, at publikum trængte til film om besættelsen. Det slog til. *Johan Jacobsen* kom først med „Den usynlige Hær“ efter et

Ole Palsbo

manuskript af *Knud Sønderby*. Det er stadig den bedste spillefilm om de fem år, fordi den i så høj grad er psykologisk velfunderet, den er endda forbavsende nøgtern og dagklar, fuldstændig uanfægtet af befrielsespatos og frihedskæmpermentaltitet. Det er den slags egen-skaber, som vil sikre den en lang levetid.

Et par måneder efter (december 1945) kom *Bodil Ipsens* og *Lau Lauritzens* „De røde Enge“ efter Ole Juuls roman. Den minder ikke meget om „Den usynlige Hær“, tværtimod er den meget indædt og selvmedlidende i sin tendens. Men dens stemninger er ærlige og gennemrealistiske og spillet er godt og præcist — undtagen i de scener, hvor modstandskampens ideelle mål skal defineres af de to frihedskæmpere (*Lau Lauritzen* og *Poul Reichhardt*). Mage til *forstilt* genert hed og beskedenhed skal man lede længe efter! Disse to danske film om besættelsen supplerer hinanden på det bedste, fordi de nærmer sig emnet fra hver sin side. Måske det er grunden til, at der ikke i de første år viste sig behov for flere film af samme art. Indsatsen var kunstnerisk så afgørende, at der ikke var noget at tilføje.

Og dog. Dokumentarismen har i ufredstider sin særlige mission. Herhjemme begyndte det temmelig harmløst med reportagen „Danmark i lænker“, redigeret af *Gunnar Nu-Hansen* og tilrettelagt af

Svend Methling. Det var et ha-stemt tilbageblik over de fem år under den nazistiske besættelse og kommentaren trak en tyk hinde af banaliteter henover bil-lederne.

Et halvt år efter — i maj 1946 — slog en filmjournalistisk bombe ned. Modstandsbevægelsens filmgruppe udsendte med Frihedsrådets billiggelse „Det gælder din Frihed“, skrevet og instrueret af *Theodor Christensen* og produceret af *Minerva*. Denne reportage er bevidst polemisk, ikke blot mod begivenhederne før og under tyskernes indmarch i Danmark, men også mod hele samarbejds-politiken op til den 29. august. Angrebet mod de danske politikere blev ført med rene våben, for såvidt som de kun blev repræsenteret med udtalelser, som de vitterligt havde fremsat inden den 29. august. Iøvrigt var hele filmen uhyre dramatisk med tilbageblik helt tilbage til før krigens udbrud. „Det gælder din Frihed“ er derfor idag et værdifuldt dokument til belysning af følelserne og meningerne indenfor modstandsbevægelsen i det første år efter kapitulationen. *Theodor Christensen* står ret ene som filmmand, han kan tænke både politisk og filmisk og han tør sætte tingene skarpt og dramatisk op.

De første efterkrigsår tegnede godt. *Ole Palsbo* debuterede i 1946 med „Diskret Ophold“, der betød en vederkvægende milieu-fornylse (en moderne karakteristisk af folk på landet). Året efter kom han igen med den beske „Ta' hvad du vil ha“. En sjælden slagkraft i personskildringen og konsekvens i opfattelsen af efterkrigstiden rykkede frem med *Ole Palsbo*. Samme år udsendte *Johan Jacobsen* „Soldaten og Jenny“ (*Reichhardt-Kjer*) efter *Soyas* skuespil „Brudstykker af et mønster“, en fremragende filmatisering af et skuespil, som behandler tilfældighedernes indflydelse på den juridiske retfærdighed. Vi stod midt i en blomstrende filmkunst af speciel dansk karakter. Det var nemlig også i 1946 og 1947, at *Astrid* og *Bjarne Henning-Jensen* udsendte henholdsvis „Ditte menneskebarn“ efter *Nexas* roman og „De pokkers unger“. Men derefter kom der en pause. Hvad skete der? Måske krævede tiden nye emner behandlet, måske var publikum blevet indfanget af de udenlandske film på repertoiret. I 1949 kom grundlovsfilmen „For Frihed og Ret“, og den fik en meget hård modtagelse i pressen.